

THE
NOBEL
PRIZE

NOBELSTIFTELSEN
VERKSAMHETSBERÄTTELSE

•
2022

Omslag: Mats Hjelm, *Where one is the other must be*, 2014. Jone Kvie, *Untitled (carrier)*, 2006. Båda verken var del av utställningen *Evig liv* på Liljevalchs.

FOTO: JEAN-BAPTISTE BÉRANGER

Vidar Helgesen, verkställande direktör för Nobelstiftelsen sedan den 1 januari 2021.

FOTO: CLÉMENT MORIN

Nobelpriset delas ut till individer och organisationer som gör den största nytta för mänskligheten inom vetenskap, litteratur och fred. Nobelpristagarna är en del av en gemenskap som på ett djupgående sätt har förändrat världen. Som outtröttligt arbetar med att tillhandahålla verktyg och kunskap för att förbättra människors liv och skydda vår planet. I en värld där det är långt mellan ljusglimtarna i nyhetsflödet är Nobelpristagarna och deras prestationer en ständig källa till inspiration.

Vi vill att fler ska inspireras och stärkas av det hopp som pristagarna sprider. Även om få belönas med ett Nobelpris så borde inte priset uppfattas som exkluderande. Vårt arbete med ett nytt Nobel Center vid Slussen i Stockholm syftar till att dela kraften att inspirera med fler – i Sverige och i världen. Under året som gick fick vi generösa anslag till finansieringen av detta hus för vetenskap, kultur och fredlig dialog från Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse och Erling-Perssons Stiftelse. Själva husbygget, som är den sista delen i den komplexa ombyggnationen av Slussen, ligger några år fram i tiden men vi är redan i full gång med att utveckla nya sätt att låta Nobelpriset inspirera människor. Nobelprismuseets utställning *Evigt liv* på Liljevalchs under förra året var ett mycket lyckat exempel, både i ambitionsnivå, genomförande och besöksantal. Detsamma gäller Nobel Week Lights. Under Nobelveckan hade ljusfestivalen som bokstavligen lyser upp Nobelpristagarna och deras prestationer 475 000 fysiska besökare.

Nobels Fredssenter i Oslo har under det senaste året haft yttrandefrihet som sitt huvudtema med utgångspunkt i fredspriset 2021 till journalisterna Maria Ressa

och Dmitry Muratov. Under en konferens på Fredssentret i september talade Maria Ressa om behovet av radikala förändringar för att återta digitala plattformar så att de kan fungera i sanningens och mänsklighetens intresse. Hennes budskap illustrerar hur Nobelprisets olika discipliner hänger samman. Desinformation undergräver både vetenskapen, det fria ordet och fredssträvanden. Ingen sektor i samhället är oberörd eller ohotad av desinformation. Det måste mobiliseras brett för att bygga upp förtroendet och respekten för alla som envist strävar efter att lyfta fram sanning och fakta.

Frågan om desinformation tas upp igen i maj under Nobel Prize Summit i Washington DC som vi arrangerar tillsammans med National Academy of Sciences. Under dagarna samlas pristagare, andra experter, ledare för tekniska plattformar, beslutsfattare, lärare och ungdomar från hela världen för att visa på betydelsen av att söka sanning, att tänka kritiskt och engagera sig i en tillitsbaserad dialog kring mänsklighetens framsteg inom vetenskap, kultur och fred.

Detta är ytterligare ett exempel på vad det framtida Nobel Center kommer att innehålla. Åren fram tills Nobel Center är klart kommer att bli en innovativ resa för att skapa ett rikt innehåll. Med utgångspunkt i Nobelpriset, Nobelpristagarna och deras prestationer ska vi väcka nyfikenhet, bjuda in till diskussion, inge hopp och inspirera till insatser för mänsklighetens största nytta.

Time present and time past
Are both perhaps present in time future,
And time future contained in time past.

And time future contained in time past
Time present and time future
Are both perhaps present in time future,
And time future contained in time past.

ARTECHOUSE, *Time, Life, and Eternity*,
2022 från utställningen *Evigt liv* på
Liljevalchs

Innehåll

- 6 2022 års Nobelpristagare
- 16 Fira och förstå årets Nobelpris
- 18 Evigt liv
- 10 Upplyst vecka firar Nobelpriserna
- 22 Korta nedslag från 2022
- 30 Internationella möten
- 32 Lärande i fokus
- 34 Yttrandefrihet på agendan
- 38 Ett hus för vetenskap, kultur och dialog
- 40 Alfred Nobel
- 42 De prisutdelande institutionerna
- 44 Nobelstiftelsen
- 46 Att engagera, inspirera och sprida kunskap
- 48 Höjdpunkter i december

På scenen i ett fullsatt Konsert-
huset Stockholm tog Morten
Meldal emot sitt Nobelpris på
Nobeldagen.

2022 års Nobelpristagare

I oktober utsåg de prisutdelande institutionerna årets Nobelpristagare och efter två år med specialanpassade evenemang kunde pristagarna återigen resa till Stockholm och Oslo för att ta emot sina priser under högtidliga former. Under Nobelveckan i Stockholm närvarade även ett stort antal pristagare från 2020 och 2021.

NOBELPRISET I FYSIK

tilldelades

ALAIN ASPECT
JOHN F. CLAUSER
ANTON ZEILINGER

”för experiment med sammanflätade fotoner som påvisat brott mot Bellolikheter och banat väg för kvantinformationsvetenskap”.

Alain Aspect, John Clauser och Anton Zeilinger har var och en gjort banbrytande experiment med sammanflätade kvanttillstånd, där två partiklar hör ihop i en enhet även när de är separerade. Med sina resultat har de berett vägen för ny teknologi byggd på kvantinformation.

FOTO: CLEMENT MORIN

John Clauser och Anton Zeilinger under inspelningen av *Snillen spekulerar*.

FOTO: CLEMENT MORIN

Alain Aspect och Drottning Silvia på Nobelbanketten.

NOBELPRISET I KEMI

tilldelades

CAROLYN R. BERTOZZI
MORTEN MELDAL
K. BARRY SHARPLESS

”för utveckling av klickkemi och bioortogonal kemi”.

Nobelpriset i kemi handlar om att göra det svåra enkelt. Barry Sharpless och Morten Meldal har lagt grunden för en funktionell form av kemi – klickkemi – där molekylära byggstenar snabbt och effektivt snäpper i varandra. Carolyn Bertozzi har tagit klickkemin till en ny dimension och fört in den i levande organismer.

FOTO: ANNA SVANBERG

Carolyn Bertozzi, Barry Sharpless och Morten Meldal efter att ha presenterat sina ekonomiprisföreläsningar.

Den svenske medicinpristagaren Svante Pääbo med sin familj på scenen efter Nobelprisutdelningen.

NOBELPRISET I FYSIOLOGI ELLER MEDICIN

tilldelades

SVANTE PÄÄBO

”för hans upptäckter rörande utdöda homininers arvs massa och människans evolution”.

Genom banbrytande forskning åstadkom Svante Pääbo vad ingen trodde var möjligt: kartläggning av arvs massan från neandertalare, en utdöd släkting till nu levande människor. Han gjorde även den sensationella upptäckten av en tidigare okänd hominin, denisova. Pääbos banbrytande upptäckter har skapat ett helt nytt forskningsfält, paleogenomik.

Den franska författaren Annie Ernaux.

NOBELPRISET I LITTERATUR

tilldelades

ANNIE ERNAUX

”för det mod och den kliniska skärpa varmed hon avtäcker det personliga minnets rötter, främlingskap och kollektiva ramar”.

Annie Ernaux, född 1940, debuterade i mitten av 1970-talet och har efter det haft en lång och produktiv författarkarriär. I hennes verk, över tjugo till antalet, utgår hon ofta från sin egen barndom, där fragmentariska minnesbilder blandas med de kollektiva minnen som präglar den tid hon vuxit upp i. Hon kan därmed sägas ha uppfunnit en egen genre, den kollektiva självbiografen. Några av hennes mest kända verk är *Omständigheter* och *Åren*.

NOBELS FREDSPRIS

tilldelades

ALES BIALIATSKI
MEMORIAL
CENTER FOR CIVIL LIBERTIES

Fredspriset tilldelades Ales Bialiatiski från Belarus, den ryska människorättsorganisationen Memorial och den ukrainska människorättsorganisationen Center for Civil Liberties. Pristagarna belönas för sitt arbete för mänskliga rättigheter, demokrati och fredlig samexistens i Belarus, Ryssland och Ukraina. Pristagarna har stått upp för rätten att kritisera makten och för skydd av medborgarnas grundläggande rättigheter. Tillsammans visar de på civilsamhällets betydelse för fred och demokrati.

Representanter för fredspristagarna 2022 med sina medaljer och diplom. Ales Bialiatiski representerad av Natalia Pinchuk, Memorial representerad av Jan Rachinsky och Center for Civil Liberties, representerad av Oleksandra Matviichuk.

SVERIGES RIKSBANKS PRIS I EKONOMISK VETENSKAP TILL ALFRED NOBELS MINNE

tilldelades

BEN S. BERNANKE
DOUGLAS W. DIAMOND
PHILIP H. DYBVG

”för forskning om banker och
finanskriser”.

Årets ekonomipristagare Ben Bernanke, Douglas Diamond och Philip Dybvig har väsentligt förbättrat vår förståelse av bankernas roll för ekonomin, särskilt vid finanskriser. Deras forskning visar bland annat varför det är så viktigt att undvika att banker kollapsar.

Ben Bernanke, Douglas Diamond och Philip Dybvig under prisutdelningen.

En gång professor och student – nu är de båda Nobelpristagare!

När 2020 års fysikpristagare Andrea Ghez träffade dubbla kemipristagaren Barry Sharpless på Nobelprismuseet under Nobelveckan i Stockholm, påminde hon Sharpless om att han varit hennes professor vid Massachusetts Institute of Technology.

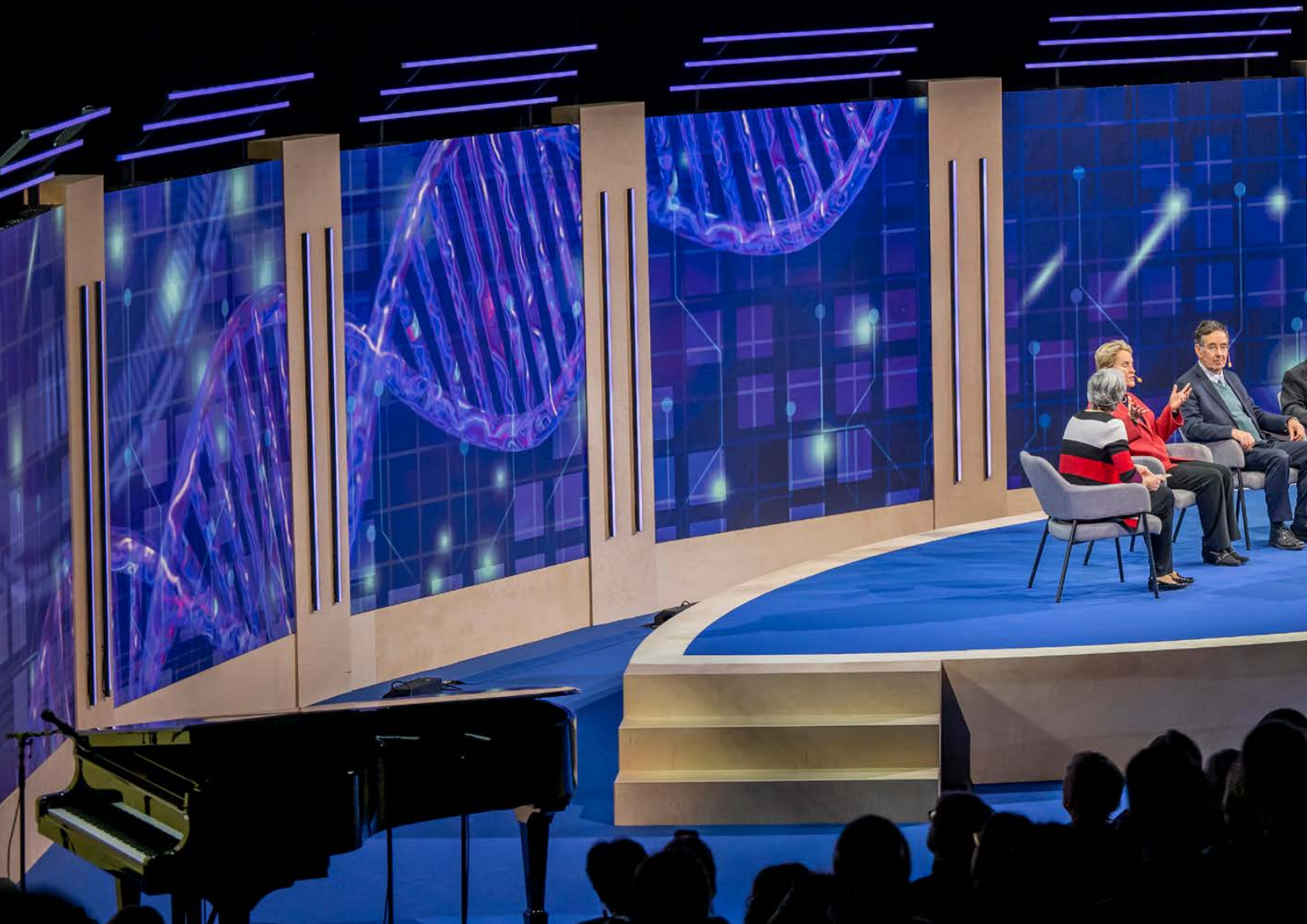

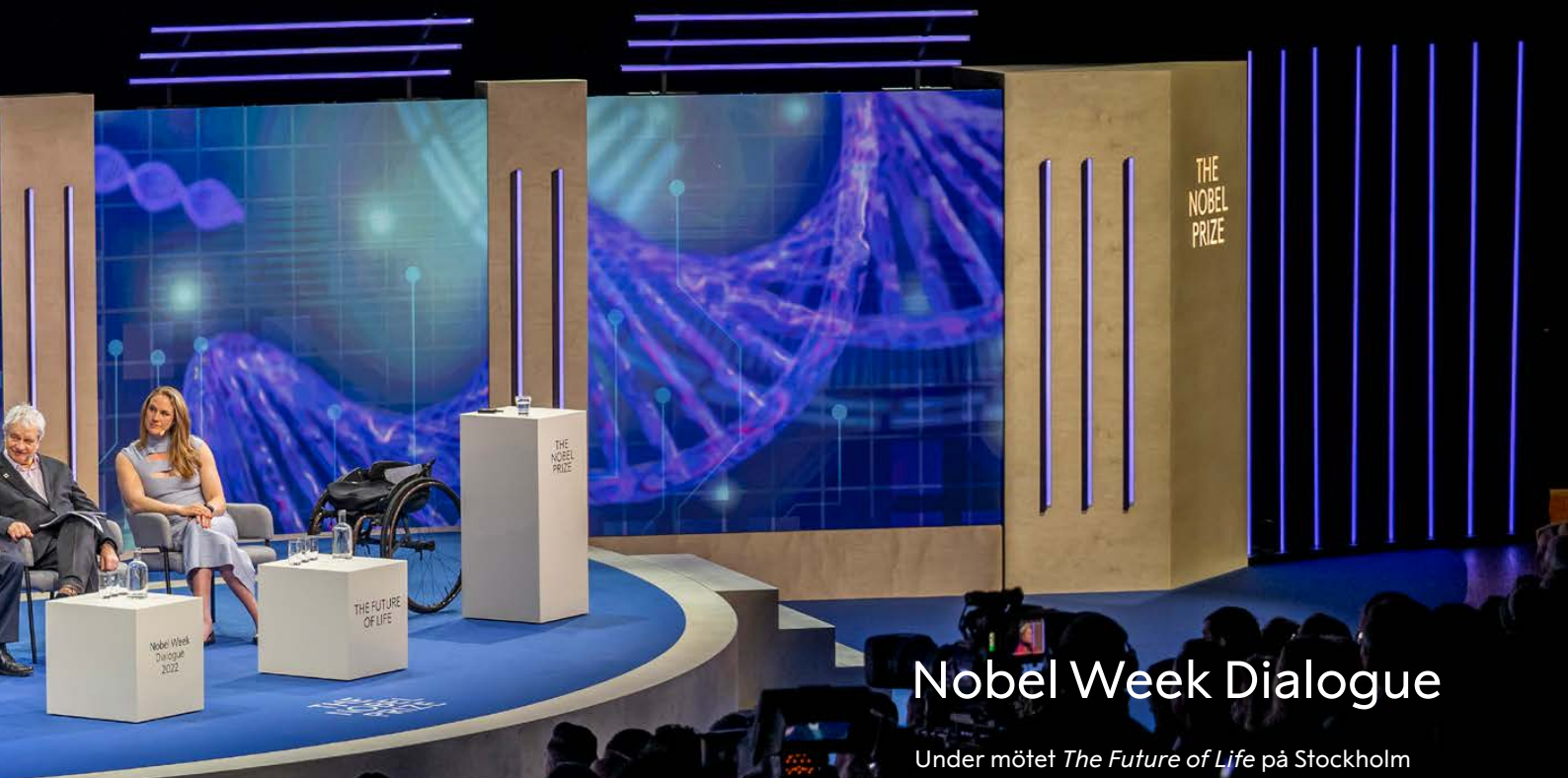

Bertozzis tack

“Kemister är drömmare. Vi tänker ut nya molekyler och väcker dem till liv. Under hela vår karriär har vi tre försökt skapa molekyler som hjälper oss att förstå biologi och förbättra människors hälsa. (...) Klickkemi och bioortogonal kemi förändrade vårt område genom att befria kemister från gamla begränsningar. Klickkemi gav oss frihet att bygga molekyler med oöverträffad komplexitet.”

Carolyn Bertozzi i sitt tacktal på Nobelbanketten.
Ett tacktal å alla tre kemipristagares vägnar.

Nobel Week Dialogue

Under mötet *The Future of Life* på Stockholm Waterfront Congress Centre under Nobelveckan i december fokuserade man på de viktigaste utmaningarna och möjligheterna som kommer att påverka livet på jorden och framtiden för mänskligheten. Kemipristagaren Frances Arnold, som syns på den stora skärmen, var en av talarna.

FOTO: CLEMENT MORIN

FOTO: CLEMENT MORIN

Skolklasser deltog på Nobelprismuseet när årets Nobelpriser tillkännagavs

Sidan 14 vänster: På museet fanns ett flertal interaktiva inslag under Nobel Calling. Bland annat uppmanades besökarna att skriva ner sina drivkrafter på en lapp som sedan sattes upp på väggen.

Sidan 14 höger: Under den årligen återkommande programpunkten Crash Course deltog representanter från Nobelkommittéerna och Mark Levengood som ledde ett quiz.

Sidan 15: Det utsålda samtalet om litteraturpriset ägde rum på Nobelprismuseets scen.

Fira och förstå årets Nobelpris

Under Nobel Calling Stockholm arrangerades en rad aktiviteter för att hylla kreativitet och framsteg och för att sätta fokus på de insatser som belönats med ett Nobelpris.

Den första veckan i oktober blir årets Nobelpristagare uppringda och världens strålkastarljus riktas mot forskning, vetenskap, litteratur och fredsarbete. Med anledning av detta arrangerade Nobelprismuseet Nobel Calling Stockholm med dagsaktuella samtal och programpunkter.

Tillsammans med ett antal aktörer organiserades även aktiviteter över hela stan. Bland mycket annat hade KTH ett program om Nobelpristagaren som inspirerades till en opera, humanitär rätt i krig och fred och Karolinska Institutet berättade om precision medicin och zebrafiskar.

Alla Nobelpris uppmärksammades med direktsända tillkännagivanden på Nobelprismuseet och under den årligen återkommande programpunkten Crash Course deltog representanter från Nobelkommittéerna för att berätta om årets vetenskapliga priser så att det blev begripligt för alla. Kåseri och Nobelquiz med Mark Levengood avslutade kvällen.

Under veckan anordnades även en internationell lärarkonferens och samtalen *Kampen för global medkänsla* med fredspristagaren Kailash Satyarthi och *Liv i rymden* med fysikpristagaren Didier Queloz.

Under evenemanget Fredsfredag diskuterade en utvald panel fredspriset och dess roll i världen. Andra höjdpunkter under veckan var samtalet om litteraturpriset med akademiledamöterna Ellen Mattson och Anders Olsson. På Riksbanken diskuterades ekonomipriset med bland annat ledamöter från ekonomipriskommittén.

Dessutom gavs en familjehelg med vetenskaplig underhållning i Nobel-

prisanda. Nobel Calling Stockholm arrangeras av Nobelprismuseet i samarbete med Karolinska Institutet, Kungl. Tekniska Högskolan, Röda Korsets Högskola, Stockholms stad, Stockholms stadsarkiv, Stockholms universitet och Sveriges Riksbank.

Utställningen *Evigt liv* på Liljevalchs i Stockholm invigdes under Nobel Calling Stockholm. Utställningen, som förenade vetenskap, konst och kulturhistoria, visade på olika förhållningssätt till evigheten, belyste vår tids ödesavgörande frågor och skänkte hopp inför framtiden. Läs mer om den på nästa sida.

FOTO: CLÉMENT MORIN

Den interaktiva upplevelsen *Symphony of a Missing Room* – SternWarte under utställningen *Evig Liv* på Liljevalchs. I bakgrunden syns Christian Partos interaktiva ljuskonstverk *Focus*.

Evig liv

FOTO: CLEMENT MORIN

I samband med utställningen *Evig Liv* publicerades en antologi med samma namn där tankarna i utställningen vidareutvecklades. Ett trettiotal skribenter bidrog med texter om historia, filosofi, biologi, fysik, kemi, ekonomi, kultur och populärkultur.

Några av de medverkande skribenterna var författaren Karl-Ove Knausgård, Nobelpristagarna Louise Glück, Paul Nurse och Kazuo Ishiguro, vetenskapsjournalisten Torill Kornfeldt och Joel Halldorf, professor i kyrkohistoria.

Redaktörer var Nobelprismuseets utställningschef Clara Åhlvik och journalisten Jan Gradvall. Boken formgavs av Greger Ulf Nilsson.

Med konst och vetenskap gestaltade utställningen *Evig Liv* på Liljevalchs olika förhållningsätt till evigheten, belyste vår tids ödesavgörande frågor och skänkte hopp inför framtiden.

Forskning i vår tid visar att evigt liv inte enbart kan ses som en religiös och filosofisk frågeställning, utan också som en biologisk möjlighet. Frågan om evigt liv i relation till forskning och tekniska genombrott är motsägelsefull. Samtidigt som människan utvecklar avancerade tekniker för att leva längre har vi också möjlighet att själva släcka allt liv på jorden genom en livsstil som förstör klimatet.

Genom att förena vetenskap, konst och kulturhistoria speglade utställningen frågor kring evigheten och framtiden. Vilken framtid är möjlig och vilken framtid vill vi ha, om vi strävar mot evighet? Nobelprisets priskategorier, från naturvetenskapens fysik, kemi och medicin till humanismens litteratur och fred, möjliggör gränsöverskridande samtal om dessa frågor.

Konstnärerna Mark Dion, Niki Lindroth von Bahr och Christian Partos fick i uppdrag att skapa nya verk för utställningen. Oscar Nilsson bidrog också med en skulptur av humanoiden Josie hämtad ur boken *Klara och solen* skriven av 2017 års Nobelpristagare i litteratur, Kazuo Ishiguro.

I Liljevalchs konsthall kunde Nobelprismuseet producera en utställning i storformat som gav en försmak av vad ett framtida Nobel Center kan bjuda på.

Under utställningstiden erbjöds en omfattande programverksamhet med konstnärer och forskare inom humaniora och naturvetenskap. Många av programmen, såsom quiz, samtal, workshops, visningar och miniföreläsningar med interaktiva inslag, gjordes i samarbete med Sveriges unga akademi.

FAKTA

- *Evigt liv* hade 41 200 besökare på fyra månader.
- 44 % av besökarna var unga vuxna i åldern 15–39 år.
- 125 redaktionella artiklar skrevs om utställningen.

Hydroponisk installation från utställningen *Evigt liv*. Att odla hydroponiskt innebär att man använder vatten och näring istället för jord.

Konstnären Eva Beierheimers interaktiva konstverk *Ack, ack, spegelns retrospektion* på Sergels torg bjöd in besökarna att vara med och skapa en visuell loop.

Kemipristagarna Emmanuelle Charpentier och Jennifer Doudna besökte installationen *Un/fold* på KTH som kollektivet relthread skapat med inspiration från pristagarnas forskning.

Upplyst vecka firar Nobelpriserna

Med ljusfestivalen Nobel Week Lights blir huvudstaden upplyst både av ljus och kunskap när Nobelprisbelönade upptäckter tolkas i ljusinstallationer.

För tredje året i rad tog den uppskattade ljusfestivalen plats under Nobelveckan i december. Under årets mörkaste tid bjöd lysande konstinstallationer in till att utforska staden och den urbana miljön med nya ögon, samtidigt som man lärde sig mer om Nobelpristagarnas upptäckter.

Festivalen erbjöd spännande program, guidade vandringar och en luciapaddling med upplysta kajaker förbi konstverket på Stadshuset, *Conscience* av Ateliers BK. Med ljud och ljus gestaltade *Conscience* fredsarbete och vetenskapliga upptäckter som gav hopp inför framtiden.

Kungliga slottet deltog för första gången i festivalen genom att den brittiska konstnären Luke Jerrams lysande jordglob *Gaia* visades i byggnadens södra valv. Installationen var en av flera som ville uppmuntra miljömedvetenhet. Genom att visa vår planet i sin helhet ville Jerram gestalta hur allt liv på jorden hänger ihop och att vi har ett ansvar för att ta hand om vår planet.

Det interaktiva konstverket *Kinesthesia* av Alexander Wolfe inspirerades av 2021 års Nobelpris i fysiologi eller medicin som tilldelades Ardem Patapoutian och David Julius för "deras upptäckter av receptorer för temperatur och beröring". Kinestesi är kroppens förmåga att känna av rörelse. När publiken rörde vid konstverket omvandlade sensorer beröringen till ljus.

Ardem Patapoutian (till vänster), konstnären Alexander Wolfe i mitten och David Julius (till höger) besöker installationen *Kinesthesia* som inspirerats av deras Nobelprisbelönade forskning.

Wave-Field i Kungsträdgården utgick från Nobelpriset i fysik 2015 som tilldelades Takaaki Kajita och Arthur B. McDonald för "upptäckten av neutrinooscillationer, som visar att neutriner har massa". Under lång tid trodde man att neutriner inte hade massa. Men när man upptäckte att de oscillerar, vilket betyder att de rör sig på ett repetitivt sätt, kom man fram till att de har massa. Genom att testa de upplysta gungbrädorna i konstverket kunde besökarna själva uppleva hur massa kan skapa oscillering.

FAKTA

- Antal besökare uppskattas till 475 000.
- Festivalen bestod av 22 ljuskonstverk.
- Publiken erbjöds 64 guidade turer på fem olika språk och elva programpunkter.
- Sex universitet och 42 studenter medverkade.

FOTO: DAN LEPP

989

Nobelpristagare

Sedan 1901 har Nobelpriset och Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne delats ut till 989 personer och organisationer.

- Pristagare: 989
- Priskategorier: 6
- Prisbelönade kvinnor: 61
- Prisbelönade organisationer: 27
- Yngsta pristagaren: 17 år
- Äldsta pristagaren: 97 år

Barry Sharpless, Nobelpristagare i kemi 2001 och 2022, är en av få pristagare som mottagit mer än ett Nobelpris.

Nobelprisets sociala kanaler

- Nobelprize.org hade 18 miljoner besök under 2022.
- I slutet av 2022 hade vi fler än 8 miljoner följare på våra sociala kanaler.
- Antalet följare på YouTube nådde 482 000 under 2022, en ökning med 21 %.
- Under tillkännagivandena i oktober nåddes en genomsnittlig daglig räckvidd på Facebook och ett genomsnittligt dagligt antal visningar på Twitter och LinkedIn: 4,9 miljoner, 9,5 miljoner samt 2,5 miljoner.
- Innehåll från Nobelveckan gjordes tillgängligt för en global publik. Publicerade videor från Nobelveckan hade den 16 januari 2023 mer än 2,1 miljoner visningar.

FOTO: JOHANNES GRANSETH

Fredsduvan flyger igen

Vid tolvslaget fredagen den 13 maj släpptes en vit duva ut från Nobels fredssenters fönster. När den flög över Rådhusplatsen spelade rådhusklockorna John Lennons "Give Peace a Chance".

Fram till mitten av oktober släpptes en fredsduva varje fredag, tillsammans med en positiv nyhet. Detta för att skapa hopp och optimism i en värld full av konflikter.

"Den vita duvan är kanske den främsta symbolen vi har för fred och hopp, något som världen behöver idag mer än någonsin", säger Kjersti Fløgstad, chef för Nobels fredssenter.

FOTO: JEAN-BAPTISTE BÉRANGER

Ålderstrappan

Niki Lindroth von Bahr skapade verket *Ålderstrappa* för utställningen *Evigt liv*. Ålderstrappan är en medeltida bild för att skildra människans livscykel och påminna om hennes dödlighet.

"När jag fick höra om temat för utställningen började jag tänka på den klassiska ålderstrappan och har återskapat den på mitt sätt, med en mördarsnigel i olika mänskliga livssituationer", berättar Niki Lindroth von Bahr.

Vinnarbild Nobel Week Lights

Fotografen Alexander Assal vann Nobel Week Lights fototävling med sin bild på installationen *Gaia*, i Kungliga Slottets södra valv.

“Jag ville visa Gaia, en av mina favoritplatser under Nobel Week Lights. Jag älskar hur jorden ramas in av slottets väggar och trappor. Jag åkte dit med min dotter Safiyyah och var där över en timme och letade kompositioner”, berättar han.

Alexander Assal fotograferar Stockholmsmiljöer och hans foto på Nordiska museet blev utvalt av Postnord för att bli frimärke 2023. Det ingår i frimärkshäftet “Sverige under 500 år”.

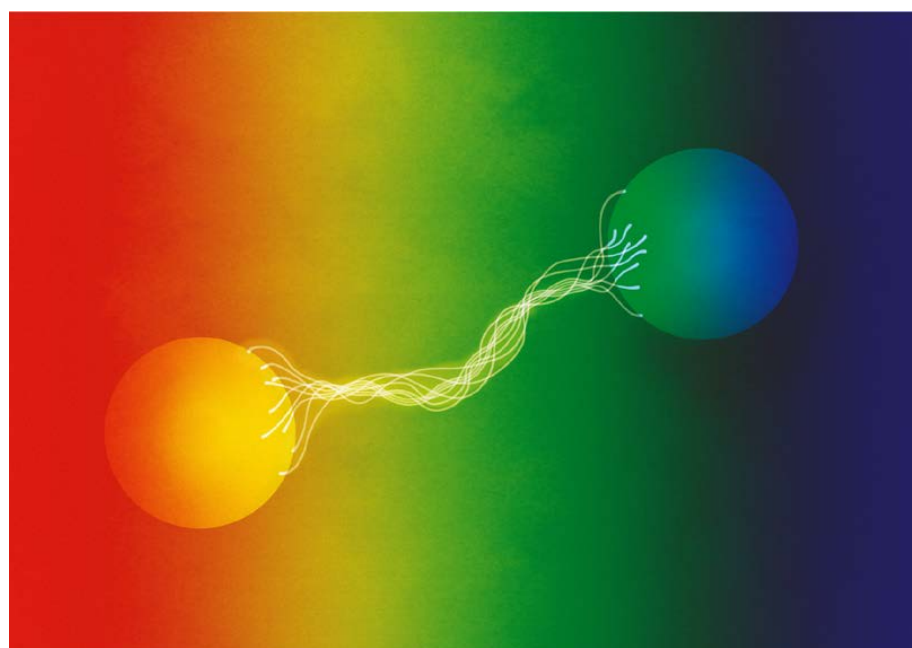

Nobelpris- lektionen

Nobelprislektionen publiceras bara ett dygn efter att varje nytt Nobelpris har tillkännagivits och gör det enkelt för lärare att undervisa om de belönade insatserna. Det finns även en lektion om Nobelpriset och Alfred Nobel samt olika temalektioner.

Varje lektion är cirka 45 minuter lång och innehåller bildspel med lärarmanus, elevblad med frågor, en kort film och en enkel lärarhandledning.

Illustration från Nobelprislektionen om fysik. Nobelpristagarna har utfört experiment med sammanflätade kvanttillstånd, där två partiklar hör ihop i en enhet även när de är separerade.

Johannes Jansson och Karolin Lysén tolkade Nobelpriset i fysik.

Nobel Creations

Sedan 2013 har modestudenter vid Beckmans Designhögskola tolkat årets Nobelpriser i form av modekreationer som visas på Nobelprismuseet. I mötet med klänningarna kan museibesökare reflektera kring de upptäckter och verk som belönats med Nobelpriset.

2022 års tolkningar gestaltade till exempel klickkemi, människans arvs-massa, ekonomiska kriser och civil-samhällets arbete för mänskliga rättigheter.

FOTO: CLEMENT MORIN

Fira och förstå – familjehelg

Under Nobel Calling Stockholm ordnade Nobelprismuseet en helg riktad till familjer, barn och unga som ville lära sig mer om vetenskap och årets Nobelpriser.

På familjevisningar förklarades årets Nobelpriser på ett spännande sätt så att både barn och vuxna kunde förstå.

Freddy Grip, från tv-programmet *Talang*, underhöll med en vetenskaps-show där han visade hur experiment kan bli succé eller fiasko, men oavsett resultat kan de alltid lära oss mer om världen och hur den fungerar. Dessutom kunde besökarna få en "framtidsbild" genom att fotografera sig när de tog emot Nobelpriset i Konserthuset Stockholm.

Spela för fred

Under 2022 kunde Minecraft-spelare runt om i världen för första gången utforska berättelser om fredspristagare. Tillsammans med världens populäraste datorspel Minecraft, lanserade Nobels freds-senter två spelbaserade inlärningsupplevelser. I *Active Citizen* och *Peace Builders* kan man lära sig om hur man mildrar konflikter, bygger fred och åstadkommer positiv förändring.

Spellet *Active Citizen* följer fredspristagarna Malala Yousafzai, Fridtjof Nansen, Wangari Maathai och den fjortonde Dalai Lama. Även Alfred Nobel finns med i spelet.

Ovan: Konditor Annie Hesselstad gjorde 2022 års dessert på Nobelbanketten.

Vänster: Kronan på förrätten formades med hjälp av en 3D-printer.

Ny kock och konditor på Nobelbanketten

Kock och konditor för 2022 års Nobelbankett hade haft god tid på sig att planera. Pandemin och två inställda banketter gjorde väntan extra lång. Kocken Jimmi Eriksson, som ansvarade för förrätt och varmrätt, och konditorn Annie Hesselstad, som gjorde 2022 års dessert, tackade ja till uppdragen redan 2019.

Jimmi Eriksson blev utsedd till Årets Kock 2016 och var lagkapten för Svenska Kocklandslaget 2017–2020. Annie Hesselstad har varit med i Svenska Kocklandslaget 2015 och 2016 och tävlade i OS 2016.

På turné

I projektet Nobel Prize Museum *on Tour* möter Nobelprismuseet publik i hela Sverige. Projektet inleddes redan i augusti 2021 med en miniatyrbildning på Universeum i Göteborg och under 2022 gjordes en miniatyrbildning och en programpunkt på Curiosum i Umeå.

På Universeum visades utställningen i början av 2022 och den 4 maj hölls en inspirerande kväll om hjärnan och dess formbarhet. Nobelprismuseets Gustav Källstrand samtalande med Edvard Moser som tilldelades Nobelpriset i fysiologi eller medicin 2014, tillsammans med May-Britt Moser och John O'Keefe, för upptäckten av "hjärnans GPS". Samtalet spelades in som en livepodd till *Idéer som förändrar världen*.

Under 2023 blir Malmö nästa stopp på turnén när utställningen *Från idé till Nobelpris* öppnar på Malmö museer i september. I juni kommer lärarkonferensen Nobel Prize Teacher Summit on Tour att hållas på Wisdome i Malmö.

Medicinpristagaren Edvard Moser i samtal med Nobelprismuseets Gustav Källstrand.

125 000

Carolyn Bertozzi i sitt hem strax efter telefonsamtalet om att hon mottagit 2022 års Nobelpris i kemi.

Inlägget fick nästan 2,5 miljoner visningar och mer än 125 000 reaktioner på Nobelprisets sociala plattformar.

Nobelpristagaren Didier Queloz medverkade i podcasten *Idéer som förändrar världen*.

Idéer som förändrar världen

Sedan 2020 har Nobelprismuseet producerat en egen podcast som tar sig an stora frågor som rör allt från vad materiens inre och yttre rymden består av, till hur man kan arbeta för hållbar fred. Vad vet vi om världen? Och hur påverkar vad vi vet, det vi gör?

Nobelprismuseets Gustav Källstrand möter i podcasten *Idéer som förändrar världen* forskare, författare och andra experter och diskuterar tankar inom vetenskap, litteratur och fred. År 2022 nominerades podcasten till poddpriset Guldörat, i kategorin: Årets fakta.

Nobelpristagarna Reinhard Genzel, Svante Pääbo, Emmanuelle Charpentier och Anton Zeilinger träffades på Nobelprismuseet i Stockholm i december.

Nobel Prize Laureate Network

Under Nobelveckan 2022 presenterades idén om Nobel Prize Laureate Network – ett nätverk för pristagarna förvaltat av Nobelstiftelsen.

Nobel Prize Laureate Network planeras bli ett stöd för pristagarna genom att hjälpa dem att komma i kontakt med varandra, utbyta erfarenheter och kunskap, men också bli en kontaktyta mellan pristagare, experter och beslutsfattare, och gentemot Nobelsfären. Nobelpristagarna representerar en strävan för att skapa en bättre morgondag med hjälp av den positiva kraften i vetenskap, kultur och fredsarbete.

Genom Nobel Prize Laureate Network vill Nobelpriset och dess pristagare kunna stärka möjligheterna att bidra till Nobelprisets verksamhet och på så vis inspirera till hopp, mod och sökande efter ny kunskap och innovation.

Minnesvärda fredagskvällar på museet

Under fredagskvällarna firar Nobelprismuseet in helgen med konserter, mat- och dryckesprovningar, quiz och samtal med experter kring Nobelprisernas ämnesområden.

Med ett brett programutbud vill Nights at the Nobel Prize Museum inspirera, väcka nyfikenhet och skapa spännande möten mellan kultur och vetenskap. Programmet bjuder på Nobelpristagarbesök, mingel med forskare och doktorander, DJs, konstnärssamtal och mycket mer.

Evenemangen äger rum i Bistro Nobel som komponerar en festlig fredagsmeny. För dem som vill vara säkra på att inte missa någon av fredagskvällarna, erbjuder museet ett medlemskap. Medlemmar har förutom gratis inträde till museet även rabatterat pris på biljetter och går gratis på många andra aktiviteter. Ett medlemskap ger obegränsad tillgång till en värld av lärande och minnesvärda upplevelser.

Under en poesikväll på museet stod Hatami för musiken.

Nobelprisdiplom

Utöver Nobelprismetaljen och prissumman, får varje pristagare även ett Nobelprisdiplom. År 2022 var Susan Duvnäs kalligraf för diplomerna i medicin och litteratur. Kalligraf för fysik och ekonomi var Marie A. Györi och till kemidiplomen gjorde Marianne Pettersson Sould kalligrafen. Christopher Haanes gjorde kalligrafen för fredsdiplomet.

Några av diplomerna innehåller ett konstverk. Anja Richardt Krabbe skapade konstverken i fysikdiplomen och Elisabeth Biström ansvarade för konstverken i kemidiplomen. Konstnär för fred var Håkon Bleken och för ekonomi Gunnel Moheim.

Blomsterfröjd

Florist Per Benjamin ansvarade för blomsterdekorationerna i Stadshuset för åttonde gången och temat var 'Styrkan och glädjen i fora, färg och form'. Stadshuset dekorerades med 25 000 stjärklar och blommor såsom nejlikor, orkidéer, gloriosa, nerine och alstromeria kompletterat med skimrande gräs, blad och strån.

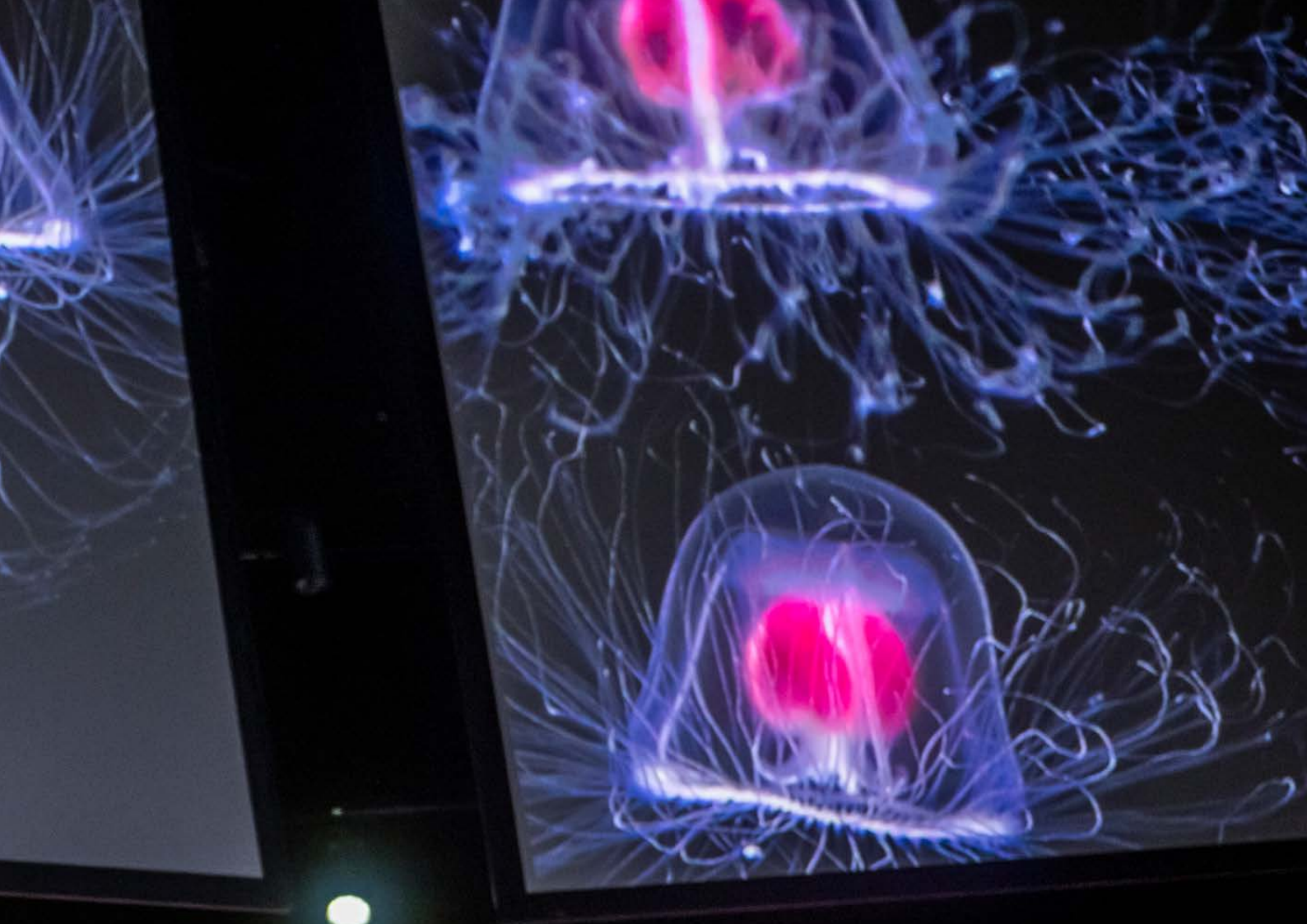
FUTURE OF LIFE

Nobel Week Dialogue 2022

Om framtiden på jorden

På mötet *The Future of Life* under Nobelveckan i Stockholm, där många studenter deltog, diskuterades framtiden för mänskligheten och livet på jorden. I mitten syns Beatrice Fihn, generalsekreterare för den fredsprisbelönade organisationen International Campaign to Abolish Nuclear Weapons.

Under Nobel Prize Dialogue i Singapore fick några av deltagarna testa VR.

Internationella möten

För att främja en debatt på högsta nivå kring ett aktuellt, vetenskapsrelaterat ämne, sammanfördes Nobelpristagare, världsledande forskare och andra experter vid flera tillfällen under året.

Den internationella utåtriktade verksamheten har utvecklats med syfte att engagera och inspirera, med fokus på dialog och vetenskap baserat på Nobelpriset och Nobelpristagarnas upptäckter.

Under mötet *The Future of Life* under Nobelveckan i Stockholm fokuserade man på de viktigaste utmaningarna och möjligheterna som kommer att påverka framtiden för mänskligheten och livet på jorden. Samtalen kretsade kring alltifrån vad liv är, vad det betyder att vara människa och om det finns liv på andra planeter till hur vi kan ta oss an såväl dystopiska som utopiska framtidsvisioner.

Under formatet Nobel Prize Dialogue ägde tre möten rum i Yokohama/Tokyo, Singapore och Madrid. Mötet i Tokyo, *Water Matters*, utforskade de otaliga sätt som vatten interagerar med livet på jorden och hur vi kan skydda vår mest värdefulla resurs.

En rad spännande evenemang planeras under 2023, bland annat Nobel Prize Summit med temat *Truth, Trust and Hope* i Washington DC i maj, Nobel Prize Dialogue i Seoul i september och Nobel Week Dialogue i Göteborg under Nobelveckan i december.

Ett viktigt fokus för den internationella verksamheten är att nå ungdomar, läs mer om det på nästa uppslag.

Medicinpristagaren och författaren Sir Paul Nurse var en av talarna på Nobel Week Dialogue med temat *The Future of Life* under Nobelveckan.

FOTO: NANAKA ADACHI

Elea Giménez Toledo, chef för the Center for Human and Social Sciences på CSIC deltog i mötet *Imagination at work* i Madrid.

FOTO: ALEJANDRO AMADOR

Lärande i fokus

Nobelpriset kan inspirera människor att söka kunskap, ställa frågor och vilja förstå och förbättra världen. I denna anda arrangerar vi många möten mellan studenter och Nobelpristagare, lärare och forskarsamhället.

FOTO: DAN LEPP

Forskarhjälp

I Forskarhjälp samarbetar skolelever i hela Sverige med forskare genom att bidra till ett aktuellt forskningsprojekt vid något av Sveriges universitet. Ofta handlar det om att eleverna samlar in, bearbetar och analyserar material.

Eleverna får en djupare förståelse för vad ett forskningsprojekt kan innebära, samtidigt som forskarna får hjälp i sitt arbete.

Förhoppningen är att tillsammans bidra med en liten, men betydelsefull, pusselbit i större forskningsprojekt. Läkemedelsjakten var temat för Forskarhjälp 2022. Skolklasser runt om i landet hjälpte till att kartlägga läkemedelsrester i naturen.

Elever från Tungelstaskolan i full gång med att undersöka läkemedelsrester i naturen. De samlade in spindlar och vattenprover för analys av forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet i Umeå.

Fredspristagaren Kailash Satyarthi var en av talarna på Nobel Prize Teacher Summit.

FOTO: CLÉMENT MORIN

Nobel Prize Teacher Summit

Under den internationella lärarkonferensen Nobel Prize Teacher Summit möts lärare, Nobelpristagare, forskare och fredsaktivister för att diskutera och utforska ämnen som rör undervisning och lärande. Lärare från över trettio länder, som till exempel USA, Vietnam, Bolivia, Belarus och Zimbabwe, har deltagit.

År 2022 var temat var *One earth – Teachers for change*, med fokus på hur utbildning kan vara en drivkraft för hållbar utveckling. Flera Nobelpristagare deltog tillsammans med experter inom klimatforskning, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling.

På plats fanns Didier Queloz, fysikpristagare 2019, och Kailash Satyarthi, fredspristagare 2014. Esther Duflo och Abhijit Banerjee, båda ekonomipristagare 2019, deltog i en digital intervju exklusiv för Nobel Prize Teacher Summit.

Science Today

Science Today är ett populärt format som är del av fredagskvällarna på Nobelprismuseet. Programmet görs i samarbete med Karolinska Institutet, Kungliga Tekniska högskolan och Stockholms universitet.

Genom olika teman tas temperaturen på vetenskapen under en afterwork där doktorander och postdoktorander presenterar sin forskning på scen. Efter samtalen fortsätter ett nätverkande mingel i Bistro Nobel, med mat, dryck och DJs.

På Science Today möter doktorander och postdoktorander publik i Bistro Nobel och presenterar sin forskning.

FOTO: CLÉMENT MORIN

FOTO: CLÉMENT MORIN

Kemipristagaren Martin Chalfie samtalar med studenter.

Nobel Prize Inspiration Initiative

Genom the Nobel Prize Inspiration Initiative sammanförs Nobelpristagare med universitetsstudenter världen över för att dela med sig av inspiration och erfarenheter. Mötena sker oftast genom att Nobelpristagarna besöker universitet och forskningscenter, men de kan även vara digitala.

Under 2022 anordnades tre evenemang, med Nobelpristagarna Emmanuelle Charpentier, Martin Chalfie och Peter Doherty. Totalt har trettiofyra evenemang ägt rum på fyra kontinenter.

Maria Ressa och Dmitry Muratov
lanserade en tiopunktsplan för att
klara av nutidens informationskris.

FOTO: JOHANNES GRANSETH/
NOBEL PEACE CENTER

FOTO: JOHANNES GRANSETH/NOBEL PEACE CENTER

Den 8 oktober bjöd
Nobels fredssenter
på fri entré, guidade
visningar, en föreläsning
av Berit Reiss-Andersen,
information om freds-
prisdiplomet och en
paneldiskussion om
2022 års fredspris.

Yttrandefrihet på agendan

I linje med de två senaste årens fredspris låg fokus på pressfrihet, demokrati och sanning i merparten av de utställningar och andra evenemang som Nobels Fredssenter anordnade. Ett högst aktuellt ämne.

Fredsprisutställningen 2022 *Nobody plans to give up* lyfte fram den roll individer och det civila samhället spelar för frihet, rättvisa och demokrati. Orden ”Ingen planerar att ge upp” uttalades av ordföranden för Memorial när organisationen tvångsstängdes av de ryska myndigheterna.

Den ryska människorättsorganisationen Memorial delade 2022 års fredspris tillsammans med Ales Bialiatski från Belarus och Center for Civil Liberties från Ukraina. De arbetar alla för att försvara mänskliga rättigheter i sina hemländer. Fredsprisutställningen berättar

historien om de tre pristagarna och deras arbete genom fotografier och material från deras egna organisationer.

Under parollen Nobel Peace Talks arrangerade Fredssentret tio olika evenemang under året med fokus på pressfrihet, informationssäkerhet, faktakontroll och säkerhet för journalister.

I september anordnades *Freedom of Expression*, en konferens där fredspristagare, mediaexperter och yttrandefrihetsaktivister diskuterade pressfrihet, demokrati och sanning. I slutet av konferensen lanserade fredspristagarna

Maria Ressa och Dmitry Muratov en plan för att hantera nutidens informationskris. Planen efterlyser åtgärder som beskrivs i tio konkreta punkter.

I samband med konferensen anordnades även *Freedom of Expression Festival* på Rådhusstorget där ambitionen var att inspirera besökarna att använda sin yttrandefrihet. Man bjöd in till en helg med intressanta föredrag, musik och litteratur.

FOTO: JOHANNES GRANSETH/NOBEL PEACE CENTER

Fredssentrets vd Kjersti Fløgstad tillsammans med Oleksandra Romantsova, chef för fredsprisbelönade Center for Civil Liberties, i samband med Nobel Peace Talks och ett samtal om kriget i Ukraina.

En gåva

Under Nobelveckan i december överlämnade medicinpristagaren Svante Pääbo två naturvetenskapliga uppslagsverk till Nobelprismuseet i Gamla stan. Böckerna hade han fått av sin pappa och nu ställs de ut på museet.

"Min pappa Sune Bergström skänkte mig dessa två volymer 1971, när det verkade som jag för gott skulle lämna naturvetenskapen. Men så blev det inte", berättade Svante Pääbo i samband med överlämnandet i december.

Svante Pääbos pappa Sune Bergström tilldelades Nobelpriset i fysiologi eller medicin 1982. Fyrtio år senare fick Svante Pääbo ta emot samma pris.

Ett hus för vetenskap, kultur och dialog

Visionsbild Nobel Center. Det nya huset för vetenskap, kultur och dialog ska byggas längs Stadsgårdskajen vid Slussen i Stockholm.

FOTO: CLÉMENT MORIN

Nobelpristagare på besök i Stockholm kommer att bjudas in till Nobel Center. I dagens Nobelprismuseum donerar alla pristagare ett föremål och skriver sitt namn på en av stolarna i museets bistro. Så även fysikpristagaren Anton Zeilinger som besökte museet under Nobelveckan 2022.

I Nobel Center vid Slussen i Stockholm kommer man att kunna besöka utställningar, vara med på skolprogram, lyssna på föreläsningar och delta i samtal om framtidens stora utmaningar.

Nobel Center blir en plats för Nobelpristagare, stockholmare, turister, elever och deras lärare. Ambitionen är att alla skolbarn i Sverige ska besöka centret någon gång under sin skoltid. Lärare ska erbjudas lektionsmaterial och fortbildning. Det ska också finnas en omfattande program- och utställningsverksamhet baserad på pristagarna, deras upptäckter och verk.

Under åren fram till öppning görs ett flertal satsningar för att visa framtida besökare vad de kommer kunna uppleva i Nobel Center. En av dessa var den uppmärksammade och uppskattade utställningen *Evigt liv* på Liljevalchs.

Erling-Perssons Stiftelse samt Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse finansie-

rar tillsammans med Nobelstiftelsen uppförandet av byggnaden. David Chipperfield Architects är arkitekt för Nobel Center. Lokal arkitekt är Sweco.

”Vi lever i en tid med krig i Europa. Mänskliga rättigheter sätts på undantag. Det fria ordet angrips och vi ser kampanjer mot fakta och vetenskap. Nobel Center ska stå för motsatsen, det ska rymma berättelser om banbrytande, kreativa och modiga pristagare som i över hundra år gjort insatser för mänsklighetens största nytta. Konkreta insatser som förändrat världen, som ger oss hopp och som också i allra högsta grad påverkar vår framtid.”

Vidar Helgesen, vd för Nobelstiftelsen

FOTO: CLÉMENT MORIN

Nobel Center Talks är en serie programaktiviteter som undersöker Nobel Centers betydelse i staden, regionen, landet och utifrån den internationella kontexten. Nyckelpersoner från olika sektorer bjuds in för att dela med sig av sina erfarenheter och bidra med idéer och kunskap. Den första aktiviteten hade tematiken *Reinventing Museums*. Deltog gjorde bland andra Erika Lanner, chef på Nobelprismuseet.

Alfred Nobel

Uppfinnaren, entreprenören och den framgångsrike affärsmannen Alfred Nobel byggde upp en enorm förmögenhet som han valde att testamentera till dem som gjort mänskligheten den största nytta. Priset skulle belöna framstående insatser inom de olika områden som engagerade honom mest under hans livstid.

Alfred Nobel föddes i Stockholm 1833. Hans far Immanuel var uppfinnare och ingenjör. Modern Andrietta beskrevs som driftig och intelligent och hon fick försörja familjen när Immanuel efter en konkurs begav sig till Ryssland. Bröderna Nobel fick en förstklassig utbildning av privatlärare, och vid 17 års ålder behärskade Alfred fem språk; svenska, ryska, engelska, franska och tyska.

När Alfred studerade kemi hos professor T. J. Pelouze i Paris kom han i kontakt med nitroglycerin, som uppfanns av italienaren Ascanio Sobrero. Det var en högexplosiv vätska som ansågs alltför farlig för att vara användbar. Alfred Nobel återvände till Sverige och började snart experimentera med nitroglycerin, både med dess framställning och med att göra ämnet tillförlitligt nog att använda i industrin. Arbetet var farligt, och vid en olycka dödades flera personer, däribland hans yngre bror Emil.

Slutligen löste Alfred Nobel problemet med den svårhanterliga vätskan genom att blanda den med en sorts sand, kiselguhr. Resultatet blev en formbar massa, som var lätt att paketera och som kunde fraktas och hanteras på ett säkert sätt. Den patenterades 1867 under namnet dynamit. Med patenteringen av dynamit i olika former tillsammans med tändhatten, vilken han upfunnit tidigare,

kom det stora tekniska och industriella genombrottet. Alfred Nobel ledde en snabb industriell exploatering av sina uppfinningar och byggde upp fabriker och laboratorier över hela världen – Vinterviken i Sverige, Krümmel i Tyskland och Ardeer i Skottland var några av de första. Sammanlagt startades drygt 90 fabriker i 20 länder och vid sin död hade Alfred Nobel hela 355 patent.

Alfred Nobel var en man av sin tid som förkroppsligade flera av upplysningens centrala idéer, både i sin praktiska verksamhet och i sitt tänkande. Han vävde samman sina religiösa tvivel med tron på naturvetenskapen, han var en sann teknikoptimist och entreprenör som deltog aktivt i industrialiseringsprocessen.

Alfred Nobel avled den 10 december 1896 i sitt hem i San Remo, Italien och det blev stor uppståndelse när hans testamente offentliggjordes. Han hade angivit att större delen av hans förmögenhet skulle användas till att belöna framstående insatser inom fysik, kemi, fysiologi eller medicin, litteratur och fred. Testamentet ifrågasattes av släktingar, myndigheter i ett flertal länder och av Sveriges kung Oscar II. Efter några års komplicerade processer, ledda av testamentsexekutorerna Ragnar Sohlman och Rudolf Lilljequist, kunde Nobelstiftelsen bildas år 1900 och året därpå delades de första Nobelprisen ut.

FOTO: JOHANNES GRANSETH/NOBELS FREDSSENTER

Nobelmysteriet

På Nobels Fredssenter i Oslo förvandlades delar av museet under 2022 till en tidsmaskin då man efter en kort färd i rulltrappan nådde Alfred Nobels hem.

I en barnvänlig utställning byggd som ett escape room fanns dolda ledtrådar och den som knäckte koden hittade Alfred Nobels testamente.

De prisutdelande institutionerna

I sitt testamente anger Alfred Nobel vilka institutioner som ska utse pristagare inom respektive prisområde. Han väljer förmodligen de akademiska institutioner i samhället som han anser mest lämpade för uppgiften. Alfred Nobel är däremot mindre specifik när det gäller den organisation som ska förvalta pengarna. Det som sedermera blev Nobelstiftelsen omnämns i testamentet endast som en fond.

Nobelprisets internationella särställning beror i stor utsträckning på de prisutdelande institutionernas sekelånga oberoende arbete med att utse Nobelpristagare. Att man i det här arbetet har engagerat framstående kompetens inom de egna organisationerna och omfattande internationell expertis har spelat en avgörande roll.

Kungl. Vetenskapsakademien utser Nobelpristagarna i fysik och kemi. Dessutom utser Kungl. Vetenskapsakademien mottagarna av Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne, instiftat 1968 i samband med Riksbanksens 300-årsjubileum. Akademien har cirka 450 svenska och cirka 175 utländska ledamöter. Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet utser Nobelpristagarna i fysiologi eller medicin. Nobelförsamlingen har 50 ledamöter. Svenska Akademien utser Nobelpristagarna i litteratur. Akademien har 18 ledamöter. Samtliga dessa institutioner utser särskilda Nobelkommittéer med tre till fem ledamöter, en sekreterare och i vissa fall även adjungerade.

Nobelkommittéerna bearbetar nomineringarna till respektive Nobelpris och gör omfattande utredningar angående ett urval av de nominerade. De lägger därefter fram sitt förslag avseende Nobelpristagare för respektive pris-

utdelande institution. Själva beslutet om vilka som ska tilldelas Nobelpris fattas således inte av Nobelkommittéerna utan av den prisutdelande institutionens samtliga ledamöter.

När det gäller fredspriset hänvisar Alfred Nobel i sitt testamente till Stortinget i Norge. De utser de fem ledamöter som bildar Norska Nobelkommittén. Norska Nobelkommittén skiljer sig från övriga prisutdelande institutioner på så sätt att den ansvarar både för utredningsarbetet och prisbeslutet.

I september varje år skickar respektive Nobelkommitté ut individuella inbjudningar till tusentals ledamöter av akademier, universitetsprofessorer och andra vetenskapsutövare i ett stort antal länder, tidigare pristagare, ledamöter i parlamentariska församlingar, med flera. Valet av adressater sker på ett sådant sätt, att så många länder och universitet som möjligt blir representerade över tid. När det gäller Nobels fredspris är det en betydligt bredare krets som kan nominera utan att få en inbjudan från Norska Nobelkommittén. Detta nomineringsförfarande skiljer Nobelpriset från många andra priser där det är den ansvariga kommittén som utser både nominerade och pristagare. De som har fått en inbjudan får möjlighet att föreslå Nobelpriskandidater för det kommande året. Förslagen, som är konfidentiella, ska vara kommittéerna tillhanda senast den 31 januari det år prisleförslaget gäller. Till skillnad från många andra priser betyder inte en nominering att en person eller institution har fått någon form av godkännande av en Nobelkommitté. Rutinerna kan variera något mellan de olika Nobelkommittéerna men urvalsprocessen är i stora drag densamma för alla pris-kategorier. Man kontrollerar först att

nomineringarna har skickats in av personer som faktiskt har rätt att nominera. Eftersom en nominering bara är giltig för innevarande år är det vanligt att vissa kandidater föreslås gång på gång. Vissa kandidater föreslås också av flera olika nominerare under samma år. Nomineringarna registreras och sammanställs i en lista. Listan bearbetas i olika faser under våren och består till en början av ett större urval som sedan reduceras. Om återstående kandidater gör man utredningar med assistans av inhemska och utländska experter. Under sommaren sammanställer Nobelkommitténs medlemmar en omfattande rapport om den eller de kandidater som föreslås för årets Nobelpris. Förslaget presenteras för ledamöterna i den prisutdelande institutionen under september månad. Det slutgiltiga valet av Nobelpristagare sker genom en omröstning. Prisbeslutet tillkännages på respektive prisutdelande institution omedelbart efter omröstningen, vanligen under första hälften av oktober. Alla dokument kopplade till nomineringsförfarandet och utredningsarbetet är sekretessbelagda i 50 år.

Mer information om de prisutdelande institutionerna finns på deras webbplatser:
www.kva.se
www.nobelprizemedicine.org
www.svenskaakademien.se
www.nobelpeaceprize.org

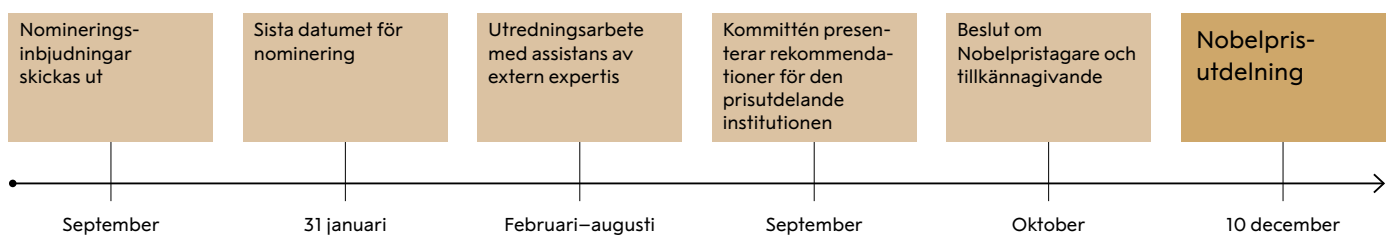

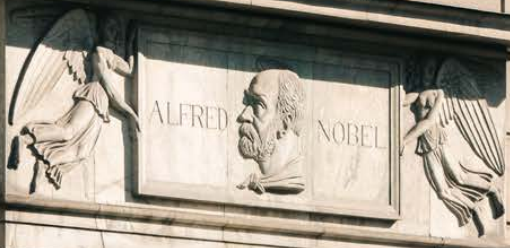
Nobelprisutdelningen i Konserthuset Stockholm på Nobeldagen den 10 december. Professor Anna Wedell, ledamot av Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet, gav ett presentationstal för Nobelpriset i fysiologi eller medicin som tilldelades Svante Pääbo.

Fredspriset 2022 tilldelades Ales Bialiatski från Belarus, den ryska människorättsorganisationen Memorial och den ukrainska människorättsorganisationen Center for Civil Liberties. Berit Reiss-Andersen, ordförande i Norska Nobelkommittén, tillkännagav nyheten på Norska Nobelinstitutet den 7 oktober.

Val av Nobelpristagare

14

14

Nobelstiftelsen

Nobelstiftelsen är en privat stiftelse som upprättades år 1900 med utgångspunkt i Alfred Nobels testamente och den grundstadga som fastställdes i anslutning till testamentet. Nobelstiftelsens primära syfte är att säkra att intentionerna i testamentet uppfylls. Stiftelsen ansvarar för att förvalta Alfred Nobels förmögenhet på ett sådant sätt att den ekonomiska basen för Nobelpriset säkras i ett långsiktigt perspektiv och oberoendet garanteras för de Nobelprisutdelande institutionerna i deras arbete med att utse pristagare. Vidare är det Nobelstiftelsens uppdrag att stärka Nobelprisets position genom att förvalta och utveckla de varumärken och immateriella tillgångar som har byggts upp under Nobelprisets drygt hundraåriga historia.

Nobelstiftelsen har ett övergripande ansvar för Nobelveckan i december i Stockholm. Det är en vecka med omfattande program för Nobelpristagarna som vanligtvis kulminerar i Nobelprisutdelningen och Nobelbanketten den 10 december. Båda dessa evenemang planeras och genomförs av stiftelsen. Norska Nobelinstitutet instiftades 1904 och fungerar som Norska Nobelkommitténs sekretariat. Institutet administrerar aktiviteterna kring utdelandet av Nobels fredspris, som presskonferens, prisutdelning och bankett i Oslo.

Nobelstiftelsens verksamhet finansieras i allt väsentligt av det kapital Alfred Nobel lämnade efter sig. Marknadsvärdet på Nobelstiftelsens totala investerade kapital uppgick vid slutet av 2022 till 5 799 mkr. Placeringskapitalets exponering var 53 % mot aktiefonder, 9 % fastighets- och infrastrukturfonder, 17 % räntebärande tillgångar och kassa, 22 % alternativa tillgångar samt 0 % upplupet resultat av valutasäkringar. Årets avkastning på placeringskapitalet var -2,0 %. Utöver placeringskapitalet äger Nobelstiftelsen också en fastighet i Stockholm och en i Oslo. I slutet av 2022 beslutade Nobelstiftelsen att fastigheten i Oslo skulle avyttras till Norska Nobelinstitutet i början av 2023.

Under 2022 uppgick den totala summan för samtliga Nobelpris och verksamhetens kostnader till 118,5 mkr. Den fördelar sig på fyra huvudkategorier; priserna 50 mkr, ersättningarna till pris-

grupperna 25,3 mkr, Nobelveckan i Stockholm och Oslo 25,5 mkr samt administration med mera 17,6 mkr. Nobelstiftelsen har mottagit ett arv av den danska lektorn Niels Christian Thostrup. Donationen till Nobelstiftelsen uppgår i sin helhet till 41,7 mkr varav 20,4 mkr utbetalades under 2022 och 21,3 mkr under 2021.

Närmare information om Nobelstiftelsens ekonomiska förvaltning finns i stiftelsens årsredovisning för 2022 som publicerats på nobelprize.org. De Nobelprisutdelande institutionerna Kungl. Vetenskapsakademien, Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet, Svenska Akademien samt Norska Nobelkommittén, utser för två kalenderår i sänder femton ledamöter till Nobelstiftelsens fullmäktige. Av dessa väljer Vetenskapsakademien sex representanter och de övriga prisutdelarna vardera tre. Utöver dessa ledamöter utser Vetenskapsakademien fyra och övriga prisutdelare två suppleanter. Fullmäktiges viktigaste uppgift är att utse Nobelstiftelsens styrelse och granska Nobelstiftelsens verksamhet och bokslut. Nobelstiftelsens styrelse, som har sitt säte i Stockholm, består av sju ledamöter och två suppleanter. Styrelseledamöter och suppleanter väljs för en period av två år i taget. Styrelsen väljer inom sig ordförande, vice ordförande och verkställande direktör.

Andrea Ghez, fysikpristagare 2020, signerar gästböcker i Nobelstiftelsens styrelserum i närvaro av vd Vidar Helgesen.

PHOTO: DAN LEPP

Att engagera, inspirera och sprida kunskap

Nobelpriset belönar vetenskap, humanism och fredsarbete. Det är en av de centrala tankarna i Alfred Nobels testamente och det genomsyrar även den utåtriktade verksamhet som har utvecklats med syfte att engagera, inspirera och sprida kunskap till en bred allmänhet baserat på Nobelpriset och Nobelpristagarnas upptäckter.

STYRELSER 2022

NOBELSTIFTELSEN

Nobelstiftelsen är en privat stiftelse som upprättades år 1900 med utgångspunkt i Alfred Nobels testamente och de grundstadgar som fastställdes i anslutning till testamentet. Nobelstiftelsens primära syfte är att säkra att intentionerna i testamentet uppfylls.

- Carl-Henrik Heldin, professor, ordförande
- Berit Reiss-Andersen, advokat, vice ordförande samt ordförande i Norska Nobelkommittén
- Hans Ellegren, professor, Kungl. Vetenskapsakademiens ständige sekreterare
- Vidar Helgesen, jur. kand, vd för Nobelstiftelsen
- Mats Malm, professor, Svenska Akademiens ständige sekreterare
- Tomas Nicolin, MSc
- Thomas Perlmann, professor, sekreterare i Nobel församlingen vid Karolinska Institutet och i Nobelkommittén för fysiologi eller medicin

Suppleanter

- Peter Brzezinski, professor, sekreterare i Nobelkommittén för kemi
- Ulf Danielsson, professor, sekreterare i Nobelkommittén för fysik

ALFRED NOBELS MINNESSTIFTELSE

Alfred Nobels Minnesstiftelse har till ändamål att främja utbildning, kultur, fred och vetenskaplig forskning bland annat genom att ekonomiskt eller på annat sätt bidra till Nobelstiftelsens verksamhet och ändamål.

- Carl-Henrik Heldin, ordförande
- Hans Ellegren
- Vidar Helgesen
- Mats Malm
- Tomas Nicolin
- Thomas Perlmann
- Berit Reiss-Andersen

NOBEL GROUP INTERESTS AB

Bolagets syfte är att äga och aktivt förvalta aktier och andelar inom Nobelsfärens intressesfär. Bolagets uppdrag är även att underlätta den ekonomiska och administrativa samordningen mellan de olika enheterna i Nobelsfären.

- Carl-Henrik Heldin, ordförande
- Peter Brzezinski
- Ulf Danielsson
- Hans Ellegren
- Vidar Helgesen
- Mats Malm
- Tomas Nicolin
- Thomas Perlmann
- Berit Reiss-Andersen

NOBEL PRIZE OUTREACH AB

Bolaget sprider kunskap om Nobelprisbelönade insatser och stimulerar intresse för vetenskap, litteratur och fredsarbete genom digitala kanaler och inspirerande evenemang. Bolaget ansvarar även för Nobelsfärens internationella verksamhet och partnersamarbeten.

- Vidar Helgesen, jur. kand, vd för Nobelstiftelsen, ordförande
- Peje Emilsson, grundare och styrelseordförande i Kreab Worldwide
- Mia Horn af Rantzien, ek. dr, styrelseledamot IIES, Misum och STINT
- Anita Krishnamurthi, Senior VP – STEM & Youth Engagement, After-school Alliance, Washington DC
- Marie Nilsson, vd för Mediavision
- Olav Njølstad, professor, direktör Norska Nobelinstitutet
- Karin Pettersson, kulturchef Aftonbladet
- Sree Sreenivasan, vd och medgrundare av Digimentors
- Inge Thulin, f.d. styrelseordförande och vd 3M Company, styrelseledamot Merck
- Juleen Zierath, professor, medlem av Nobel församlingen vid Karolinska Institutet samt adjungerad medlem i Nobelkommittén för fysiologi eller medicin

STIFTELSEN NOBEL CENTER

Ansvarar för den publika verksamhet som bedrivs med utgångspunkt i Nobel Prize Museum. Nobelhuset AB har tidigare haft ansvaret för att bygga Nobel Center. Det ansvaret konsolideras nu i Stiftelsen Nobel Center.

- Vidar Helgesen, jur. kand, vd för Nobelstiftelsen, ordförande
- Birgitta Ed, teologie magister, präst och entreprenör
- Bente Erichsen, regissör, författare och f.d. vd på Nobels Fredssenter
- Emma Frans, doktor i medicinsk epidemiologi, forskare och författare

- Stein Olav Henrichsen, direktör Munchmuseet Oslo t.o.m. 31 januari 2022.
- Professor Thomas Perlmann, sekreterare i Nobel församlingen vid Karolinska Institutet och i Nobelkommittén för fysiologi eller medicin
- Susanna Pettersson, dr, överintendent på Nationalmuseum
- Stefan Ränck, koncernchef Einar Mattsson AB
- Fredrik Wirdenius, vd Fredrik Wirdenius AB

STIFTELSEN NOBELS FREDSSENTER

På Nobels Fredssenter i Oslo presenteras fredspristagarna och deras arbete, information om Alfred Nobel samt utställningar med fokus på dokumentärfotografi.

- Olav Njølstad, direktör Norska Nobelinstitutet, ordförande
- Kristine Fallet, styrelseledamot vald av personalen
- Anne Enger, tidigare stortingsrepresentant, statsråd och fylkesmann
- Siri Hatlen, egenföretagare, vice ordförande
- Nina Refseth, direktör Norsk Folkemuseum
- Lotta Wristel, projektchef Nobel Center

BOLAGSINFORMATION

NOBELSTIFTELSEN

- Vd: Vidar Helgesen
- Etablerat: 1900
- Adress: Sturegatan 14, Stockholm, Sverige
- Webbplats: nobelprize.org

NOBEL PRIZE OUTREACH AB

- Vd: Laura Sprechmann
- Etablerat: 2004
- Adress: Sturegatan 14, Stockholm, Sverige
- Webbplats: nobelprize.org

STIFTELSEN NOBEL CENTER

(Nobel Prize Museum)

- Vd: Erika Lanner
- Det ursprungliga Nobelmuseet öppnade 2001. Stiftelsen Nobel Center förvärvade per årsskiftet 2018/19 den verksamhet som bedrivs i Nobel Prize Museum.
- Adress: Stortorget 2, Stockholm, Sverige
- Webbplats: nobelprizemuseum.se

STIFTELSEN NOBELS FREDSSENTER

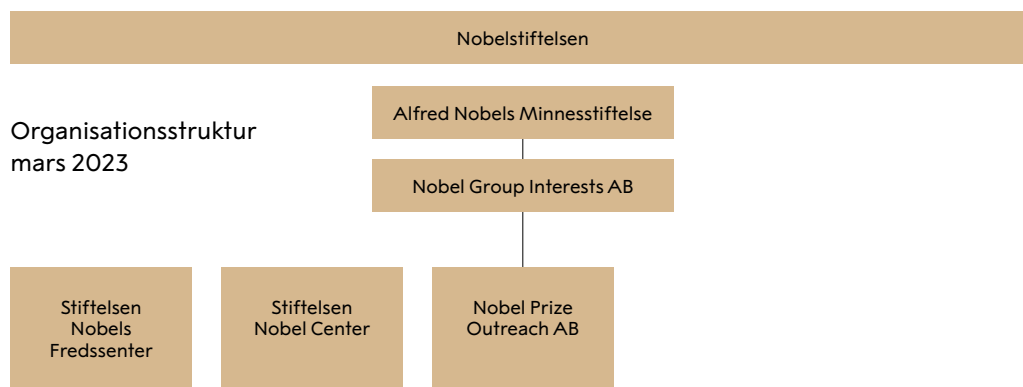
Nobels Fredssenter

- Vd: Kjersti Fløgstad
- Etablerat: 2005
- Adress: Brynjulf Bulls Plass 1, Rådhusplassen, Oslo, Norge
- Webbplats: nobelpeacecenter.org

Emma Frans
styrelseledamot i Stiftelsen
Nobel Center

”Jag har under lång tid arbetat med att göra vetenskap tillgänglig för fler. Vi behöver verkligen engagera människor i viktiga framtidsfrågor och nya fysiska mötesplatser kan spela en viktig roll. Därför känns det helt rätt för mig att ta mig an detta styrelseuppdrag.”

PARTNERS OCH DONATORER

De publika enheternas verksamhet inom Nobelsfären syftar till att sprida kunskap om Nobelpriset och vikten av vetenskap, litteratur och fredsfrågor. Genom våra program, initiativ och engagemang vill vi uppmärksamma vår tids stora frågor och inspirera och uppman till lärande och till att göra skillnad. För att kunna bedriva denna verksamhet arbetar vi tillsammans med ett fåtal utvalda partners – företag, stiftelser och donatorer – som delar våra värderingar och mål.

Erling-Perssons Stiftelse samt Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse finansierar tillsammans med Nobelstiftelsen uppförandet av byggnaden Nobel Center.

Huvuddonatorer till Nobelprismuseet är Erling-Perssons Stiftelse och Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse som stödjer utvecklingen av museets folkbildande verksamhet samt insatser inriktade mot barn och unga. Huvudpartners till Nobelprismuseet är EF Education First och NIBE Group och donatorer är Catarina och Sven Hag-

strömers stiftelse samt Einar Mattsson AB. Projektpartners är Mannheimer Swartling samt Stiftelsen för Strategisk Forskning och Formas varav de sistnämnda två stödjer Forskarhjälp.

Nobel Prize Outreachs globala publika verksamhet sker i samarbete med Nobel International Partners 3M, ABB, Capgemini, EQT och Scania. Nobel Prize Inspiration Initiative arrangeras i partnerskap med AstraZeneca.

Nobel Week Dialogue arrangeras av Nobel Prize Outreach i samarbete med Carl Bennet AB, Göteborgs stad, Volvo Group och Västra Götalandsregionen. Supporting Foundation är Sten A. Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur. Volvo Cars är Official Car of the Nobel Week.

Hydro och Reitan Retail är huvudsponsorer för Nobels Fredssenter i Oslo.

Höjdpunkter i december

Så fick Nobelpristagarna återigen resa till Stockholm för att delta under Nobelveckan. Under Nobelprisutdelningen på Konserthuset Stockholm stod Kungliga Filharmonikerna under ledning av Emilia Hoving för musiken. Den svenska sopranen Hanna Husåhr var solist. Programmet innehöll världspremiären för verket *Laus Canticum (Lovsång)* av den svenska kompositören Andrea Tarrodi. Verket beställdes av Nobelstiftelsen för att hedra 2020 och 2021 års pristagare som på grund av pandemin inte kunde firas på plats i Stockholm under dessa år. Samtliga pristagare fick ta emot sitt Nobelpris av Carl XVI Gustaf.

FOTO: NANAKA ADACHI

Nobelbanketten var tillbaka med pristagare och gäster på plats i Blå hallen i Stadshuset och detta firades med storlagen musikunderhållning. Artisten Rufus Wainwright guidade publiken genom sitt musikaliska universum tillsammans med operasångerskan Elin Rombo och Svenska Kammarorkestern, under ledning av Hans Ek. Rufus Wainwright framträdde även under vetenskapskonferensen Nobel Week Dialogue.

FOTO: CLEMENT MOORIN

Under inspelningen av *Nobel Minds (Snillen spekulerar)* möttes 2022 års Nobelpristagare i Bernadottebiblioteket på Kungliga slottet för ett samtal om lärande och forskning i en global värld, i närvaro av kronprinsessan Victoria och prins Daniel.

Programmet görs årligen i ett samarbete mellan Nobel Prize Outreach, SVT och BBC World. Programledare var Zeinab Badawi.

Nobel Prize Concert den 8 december fick stjärnglans av den tyska sopranen Diana Damrau. Österrikiske dirigenten Manfred Honeck ledde Kungliga Filharmonikerna vid denna konsert som årligen hålls till Nobelpristagarnas ära i Konserthuset Stockholm.

Nobel Peace Prize Forum arrangeras årligen av Norska Nobelinstitutet och samlar en unik konstellation av fredspristagare, internationella tänkare, aktivister, journalister samt ungdomar och studenter från hela världen. Nobel Peace Prize Forum ägde rum på Oslo universitet den 11 december och var fokuserat på hur man kan hitta en väg framåt för Afghanistan. Deltog gjorde bland andra den amerikanska politikern Hillary Clinton och den afghanska aktivisten och politikern Zarifa Ghafari.

Ett möte att minnas

Elever i Rinkeby och Tensta fick enligt en mång-
årig tradition träffa litteraturpristagaren under
Nobelveckan. Under mötet fick Annie Ernaux
bland annat ta emot ett häfte med hälsningar
och teckningar från eleverna, som arbetat med
Nobelpriset i litteratur under hela höstterminen.

Josie

Till utställningen *Evigt liv* på Liljevalchs i Stockholm skapade Oscar Nilsson en skulptur av humanoiden Josie hämtad från boken *Klara och solen* skriven av 2017 års Nobelpristagare i litteratur, Kazuo Ishiguro.

Utställningen *Evigt liv* marknadsfördes i en uppmärksammas kampanj som bland annat kunde ses i Stockholms tunnelbana.

FOTO: CLÉMENT MORIN

Redaktion: Annika Pontikis,
kommunikationschef,
Jonna Petterson, kommunikatör
och Ebba Holmberg, Content
Manager

Design och produktion:
Catrine Jurgander

Tryck: By Wind, Ödeshög 2023
Papper: Scandia 2000 white

Alla bilder i verksamhetsberättelsen
är © Nobelstiftelsen, © Nobel Prize
Outreach eller © Nobel Prize
Museum där inget annat anges.

Mats Hjelm, *Where one is the other
must be*, 2014. Jone Kvie, *Untitled
(carrier)*, 2006. Båda verken
var del av utställningen *Evigt liv*
på Liljevalchs.
Foto: Jean-Baptiste Béranger

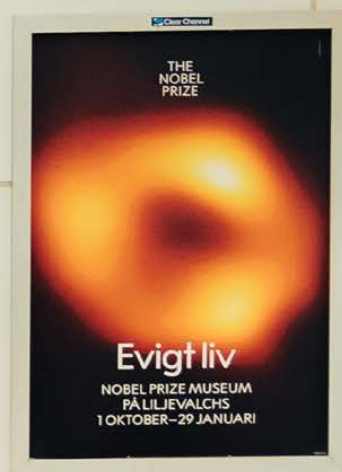
För frågor rörande verksamhets-
berättelsen, vänligen kontakta:
media@nobelprize.org

© Nobelstiftelsen 2023. Nobelpriset,
Nobel Prize och Nobelprismedaljen
är Nobelstiftelsens registrerade
varumärken

Nobelstiftelsen
Box 5232
102 45 Stockholm
Sverige

Miljömärkt trycksak
3041 0196

HER MUST BE